

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 11 april 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vattendomstolarna jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkterna 24 och 25) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag under rubriken Vattendomstolarna beräkna till Avlöningar 318 000 kronor och till Omkostnader 56 200 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 148, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 23 februari 1945, under punkterna 1 och 2 föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning och avlöningsstat för vattendomstolarna, den senare att tillämpas under budgetåret 1945/46, dels till Vattendomstolarna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 464 800 kronor, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för tillfällig förstärkning av personalen vid vattendomstolarna under budgetåret 1944/45 jämväl såvitt angår annan personal än s. k. särskild vattenrättsingenjör överskrida det för sagda budgetår uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal med 15 000 kronor, dels ock till Vattendomstolarna: Omkostnader för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 73 900 kronor.

1:o) **Vattendomstolarna: Avlöningar.** Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 318 000 kronor.

Antalet vattendomstolar i riket är för närvarande fyra: Norrbygdens, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Före den 1 januari 1933 fanns ytterligare en vattendomstol, benämnd Mellanbygdens vattendomstol, med ett domsområde, som omfattade delar av de nuvarande domsområdena för Norrbygdens och Österbygdens vattendomstolar. Vattendomstolarnas kanslier äro förlagda, Norrbygdens till Umeå, Österbygdens och Söderbygdens till Stockholm och Västerbygdens till Vänersborg. Mellanbygdens vattendomstols kansli var förlagt till Sundsvall.

Vattendomstol består i regel av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. Av ingen-

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 6 saml. Nr 52.

jörerna skall i regel den ene äga sakkunskap särskilt i fråga om byggande i vatten (vattenbyggnadsteknisk ingenjör) och den andre särskilt beträffande torrläggning av mark (agrikulturteknisk ingenjör). Vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer tillsätts av Kungl. Maj:t.

Vid varje vattendomstol äro vidare anställda en vattenrättssekreterare och en vattenrättsamanuens med juridisk utbildning samt icke rättsbildad biträdespersonal. Vattenrättssekreterare förordnas av Kungl. Maj:t, amanuenser och icke rättsbildad biträdespersonal av vederbörande vattenrättsdomare.

Med anledning av framställning från vattenrättsdomaren i Österbygdens vattendomstol om förordnande av biträdande vattenrättssekreterare under viss tid har *vattenöverdomstolen* i infordrat yttrande av den 11 februari 1944, under framhållande att arbetsbalansen vid vattendomstolarna vore betydande, hemställt att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt föranstalta om utredning angående vilka åtgärder som erfordrades för minskning av den nuvarande arbetsbalansen vid domstolarna.

I gemensam framställning den 23 februari 1944 ha *vattenfallsstyrelsen* och *svenska vattenkraftföreningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1945 års riksdag att inrätta ytterligare en vattendomstol i Norrland sam dessförinnan vidtaga provisoriska åtgärder till förstärkning av Norrbygdens vattendomstols arbetskrafter.

Förutom förenämnda framställningar ha inkommit åtskilliga skrivelser angående speciella spörsmål som beröra vattendomstolarna (propositionen s. 6 och 7).

Den 10 mars 1944 förordnade Kungl. Maj:t f. d. vattenrättsdomaren greve *H. A. Hamilton* att inom justitiedepartementet biträda med utredning angående vattendomstolarnas arbetsförhållanden. I anledning av det sålunda lämnade uppdraget har Hamilton verkställt en i augusti 1944 dagtecknad utredning.

Över den verkställda utredningen ha efter remiss *yttranden* avgivits av vattenöverdomstolen och samtliga vattenrättsdomare, vattenfallsstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, kommerskollegium, länsstyrelserna i Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt svenska vattenkraftföreningen. Vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol har bifogat särskilt yttrande av biträdande vattenrättsdomaren vid nämnda vattendomstol, hovrättsassessorn *O. Riben*, varjämte länsstyrelsen i Västernorrlands län överlämnat yttranden av Hammarforsens kraftaktiebolag, Wifstavarfs aktiebolag samt Indalsälvens, Ljungans och Gimåns flottningsföreningar. Särskilt yttrande har vidare avgivits av vattenrättsingenjören *R. Smedberg*, varjämte vattenrättsamanuensen vid Söderbygdens vattendomstol *G. Österholm* inkommit med framställning rörande vattenrättsamanuensernas tjänsteställning. Med anledning av den vid utredningen uppkomna frågan om förflyttning av Västerbygdens vattendomstols kansli till Göteborg har styrelsen för Sveriges advokat-

samfund överlämnat en framställning från västra avdelningen av samfundet.

Härutöver ha vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol i särskilda skrivelser den 4 september 1944 och den 18 januari 1945 samt vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol i skrivelse den 2 september 1944 lämnat uppgifter om personalbehovet vid dessa vattendomstolar.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

När vattendomstolarna år 1918 inrättades, erhöll organisationen i vissa avseenden en provisorisk karaktär. Sålunda tillsattes vattenrättsdomarbefattningarna allenast på förordnande, varjämte vattenrättsingenjörstjänsterna anordnades såsom bisysslor vid sidan av ordinarie statlig anställning. År 1932 erhöll organisationen en fastare utformning. Vattendomstolarnas antal, som tidigare varit fem, fastställdes därvid till fyra, varjämte vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörsbefattningarna blevo ordinarie. Organisationen har därefter i stort sett bibehållits oförändrad.

Efter hand har vattendomstolarnas arbetsbörda stigit väsentligt. Av utredningen framgår, att sammanlagda antalet till vattendomstolarna inkomna, icke avskrivna mål under perioden 1933—1943 i förhållande till perioden 1920—1930 ökat med icke mindre än omkring 66 procent, samtidigt som vattendomstolarnas antal reducerats från fem till fyra. På senaste tid ha förhållandena medfört ett forcerat utbyggande av våra vattenkrafttillgångar, särskilt i de nordliga delarna av landet, i samband varmed omfattande åtgärder vidtagits för att så långt möjligt utnyttja tillgängliga vattenmagasin genom vattenregleringar. Härtill kommer, att vattendomstolarna genom olika lagstiftningsåtgärder i fråga om grundvatten och avloppsvatten erhållit nya arbetsuppgifter.

Den inträdda ökningen av arbetsbördan har redan tidigare nödvändiggjort åtgärder för förstärkning av vattendomstolarnas personal. De tillfälliga åtgärder som hittills i detta hänseende vidtagits ha emellertid icke visat sig tillfyllest. Av de i samband med utredningen lämnade statistiska uppgifterna framgår sålunda, att antalet balanserade mål vid 1943 års utgång utgjorde 557, därav 140 för Norrbygdens, 186 för Österbygdens, 90 för Söderbygdens och 141 för Västerbygdens vattendomstol. Enligt uppgifter som inhämtats från vattendomstolarna hade balansen vid 1944 års utgång stigit till 610 mål, därav 172 för Norrbygdens, 188 för Österbygdens, 103 för Söderbygdens och 147 för Västerbygdens vattendomstol. Den redan vid 1943 års utgång betydande arbetsbalansen vid vattendomstolarna har sålunda icke under det senast förflutna kalenderåret kunnat nedbringas utan tvärtom stegrats. Med hänsyn till de stora ekonomiska värdena i många vattenmål är det av vikt, att behandlingen av målen icke fördröjes. Jag vill även särskilt nämna, att vid s. k. tillfälliga vattenregleringar uppkommande ersättningsfrågor i stor omfattning ställts på framtiden, varigenom en eftersläpning uppkommit som måste avhjälpas. Det är därför oundgängligen nödvändigt att omedelbart genomföra en förstärkning av vattendomstolsorganisationen, som på ett effektivare sätt än hittills vidtagna åtgärder sätter vattendomstolarna i stånd att bemästra det uppkomna läget.

Härvid är först att taga ställning till frågan, huruvida och i vad mån denna förstärkning bör erhålla en provisorisk eller mera stadigvarande karaktär. Jag vill härutinnan ansluta mig till utredningsmannens uttalande, att då fråga är om domstolar och deras verksamhet, förhållandena såvitt möjligt böra ordnas på sådant sätt, att målen komma att avgöras av ordi-

narie domare. I den mån ökningen av arbetsbördan kan antagas bli va permanent böra fördenskuli arbetskrafterna, om icke avgörande hinder möta, ökas genom inrättande av ordinarie befattningar.

Det torde icke vara föremål för tvekan, att vattendomstolarnas arbetsbörda kommer att stadigt öka i anledning av nyssnämnda lagstiftningsåtgärder i fråga om grundvatten och avloppsvatten. Någon väsentlig stegring har visserligen ännu icke uppkommit på denna grund, men så kan antagas bli va fallet allteftersom kännedomen om de nya lagstiftningsåtgärderna och deras innebörd blir mera allmän samt mera normala förhållanden åter inträda. På sätt utredningsmannen framhållit är det vidare tänkbart, att jämväl torrläggningensföretagens antal kan komma att öka. Svårare är att bedöma, i vad mån den pågående livliga nybyggnadsverksamheten för utnyttjande av våra vattenkrafttillgångar kommer att fortsätta. Såsom framgår av handlingarna i ärendet, föreligger ett synnerligen omfattande utbyggnadsprogram på detta område för de närmaste tio åren. I vad mån detta program kommer att bli va genomfört i full utsträckning undandraget sig ett säkert bedömande. Frågan härom är beroende av den allmänna ekonomiska och i viss mån även den tekniska utvecklingen, vilken icke med säkerhet kan överblickas för längre tid framåt. I överensstämmelse med den uppfattning, som kommit till uttryck såväl i utredningsmannens uttalanden som i de avgivna remissyttrandena, håller jag emellertid före, att den med hänsyn till vattenbyggnadsverksamheten uppkomna ökningen i vattendomstolarnas arbetsbörda till en betydande del kommer att bli va bestående för lång tid framåt och att byggnadsverksamheten i allt fall kommer att bli va väsentligt livligare än under decenniet närmast före stormaktskrigets utbrott.

Jag anser på grund av nu anförda omständigheter, att den oundgängliga förstärkningen av vattendomstolarnas arbetskrafter bör i viss utsträckning ske genom åtgärder av stadigvarande natur. Av den lämnade redogörelsen framgår, att vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen med hänsyn till det utomordentligt stora arbetsprogram som förestode i Norrland förordat att en ny vattendomstol med eget jurisdiktionsområde inrättas. En så genomgripande förändring av vattendomstolsorganisationen är jag dock icke beredd att nu föreslå. Det är icke möjligt att nu med säkerhet bedöma, huruvida en sådan åtgärd skulle i längden innebära den bästa lösningen, och med hänsyn till det aktuella läget skulle det bli va förenat med vissa praktiska olägenheter att genomföra en nyindelning av jurisdiktionsområdena. Norrbygdens vattendomstol har sålunda redan under handläggning ett stort antal från området för den ifrågasatta nya vattendomstolen härrörande vidlyftiga mål, vilka den förra vattendomstolen uppenbarligen bör slutföra. Jag har på grund av det anförda i likhet med utredningsmannen kommit till den uppfattningen att förstärkningen av vattendomstolarnas personal bör ske med utgångspunkt från den nuvarande organisationen.

Vad först angår den juridiskt utbildade personalen har utredningsmannen i fråga om vattenrättssekreterarbefattningarna till en början uttalat det önskemålet, att med hänsyn till arbetsuppgifterna i regel endast assessor i hovrätt eller person som innehade motsvarande kompetens borde förordnas till vattenrättssekreterare. I övrigt har han icke föreslagit någon ändring beträffande dessa befattningar. Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har däremot ifrågasatt, att vattenrättssekreterarbefattningarna skulle göras till ordinarie eller mera stadigvarande extra ordinarie tjänster.

Däremot borde enligt denne vattenrättsdomares uppfattning amanuensbefattningen — eventuellt omärandad till notarie- eller annan befattning — uppehållas på förordnande för vissa år av fiskaler i hovrätten, varigenom cirkulationen i förhållande till hovrätten ändock skulle bibehållas. Samme vattenrättsdomare har uttalat, att i varje fall vattenrättssekreterarbefattningen vid Västerbygdens vattendomstol — vilken befattning för närvarande uppehålls av en person som icke innehar hovrättstjänst — borde placeras i den för assessorer i hovrätt gällande lönegraden eller alltså Eo 29. Med anledning av vad sålunda förekommit vill jag erinra om vad jag anförde i samband med anslagsäskanden till vattendomstolarna vid 1943 års riksdag (prop. nr 198 s. 60). Jag framhöll då, att vattenrättssekreterartjänsterna i regel, i likhet med sekreterarbefattningarna i domsagorna, vore genomgångsposter för jurister i domstolskarriären; med hänsyn till att fiskal i lika hög grad som assessor vore behörig till vattenrättssekreterartjänst mötte emellertid svårigheter att genomföra en lönereglering för vattenrättssekreterarna efter de grunder som tillämpades beträffande hovrätternas och domsagornas personal. Det är enligt min mening ett otillfredsställande förhållande, att en dylik lönereglering för dessa befattningar icke kunnat genomföras. Jag är emellertid icke för närvarande beredd att framlägga något positivt förslag härutinnan, utan frågan synes böra göras till föremål för ytterligare överväganden.

Beträffande härefter vattenrättsamanuens tjänsterna har utredningsmannen föreslagit, att dessa skulle utbytas mot ordinarie notariebefattningar. Detta förslag kan jag icke biträda. Visserligen föreligga med det nuvarande systemet svårigheter att rekrytera amanuens tjänsterna, men såsom vattenöverdomstolen framhållit torde det icke vara lämpligt att inrätta ordinarie tjänster av denna art, vilka i regel icke kunna väntas leda till befordran vare sig vid vattendomstolarna eller på annat håll. Det lär ej heller vara genomförbart att såsom vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol förordnat låta amanuensbefattningarna på viss tid uppehållas av fiskaler i hovrätt. Ehuru den nuvarande ordningen i fråga om dessa tjänster ej är fullt tillfredsställande, torde den därför tills vidare böra bibehållas.

Utredningsmannens förslag beträffande inrättande av nya vattenrättsingenjörsbefattningar finner jag väl avvägt. Det synes fullt motiverat, att den för närvarande på extra ordinarie stat uppförda vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörstjänsten vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar nu ersättes med en ordinarie befattning och att en ny ordinarie befattning såsom agrikulturteknisk vattenrättsingenjör inrättas. Härigenom kommer det att vid vattendomstolarna finnas sammanlagt fyra ordinarie befattningar såsom vattenbyggnadsteknisk ingenjör och fyra såsom agrikulturteknisk ingenjör. Med den ökade arbetsbelastningen är det av stor betydelse, att varje vattendomstol normalt kan äga tillgång till en vattenrättsingenjör av vardera slaget. För detta ändamål böra de två föreslagna nya befattningarna förläggas till Stockholm. Jag anser mig vidare böra förordna utredningsmannens förslag, att vattenrättsingenjörerna hädanefter skola anställas vid samtliga vattendomstolar gemensamt, därvid dock lämpligen bör angivas vid vilken domstol tjänstgöringen företrädesvis skall vara förlagd. Såsom utredningsmannen påpekat, bör det finnas möjlighet att vid behov på ett smidigt sätt överföra arbetskraft från en vattendomstol till en annan. Någon fara att denna anställningsform skulle försvåra rekryteringen torde icke föreligga, då avsikten är, att varje vattenrättsingenjör normalt skall ha sin tjänst-

göring huvudsakligen förlagd till en bestämd vattendomstol. Det kan knappast förväntas, att vattenrättsingenjörernas arbetskraft kommer att utnyttjas vid olika vattendomstolar på sådant sätt att det för planering av tjänstgöringen är erforderligt med årliga gemensamma sammanträden av vattenrättsdomarna. Dylika sammanträden ha emellertid, såsom i några yttranden framhållits, sitt värde från andra synpunkter, främst för utbyte av erfarenheter och vinnande av enhetlig rättstillämpning, och möjlighet att anordna sådana sammanträden synes därför böra förefinnas.

Frågan om vattenrättsingenjörernas löneställning bör, såsom framhållits av statskontoret och lönenämnden, bli föremål för statsmakternas prövning i samband med ståndpunktstagande till det av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga avgivna betänkandet rörande byråchefs- och rådstjänster m. m. Anledning att nu utbryta frågan om vattenrättsingenjörernas löneställning till särskild behandling torde ej föreligga. Jag finner ej heller skäl att föreslå ändrade bestämmelser i fråga om antalet för rätt till pension erforderliga tjänstår. Såsom påpekats i ett yttrande äger Kungl. Maj:t enligt 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet befogenhet bestämma, att tid varunder vattenrättsingenjör fullgjort arbete eller uppdrag utom statens tjänst må tillgodoräknas för åtnjutande av pension.

Utredningsmannen har räknat med att för framtiden även under normala förhållanden kommer att föreligga behov av särskild förstärkning av de juridiska arbetskrafterna och ingenjörskrafterna. I detta hänseende har utredningsmannen föreslagit, att medel årligen skulle anvisas i sådan utsträckning, att möjlighet föreläge att under budgetåret ha biträdande vattenrättssekreterare anställda under sammanlagt tjugufyra månader, eller alltså i medeltal sex månader vid varje vattendomstol; vidare borde årligen anvisas förslagsvis 8 000 kronor för anställande av extra vattenrättsingenjör eller ingenjör med lägre kvalifikationer.

Otvivelaktigt kommer även framdeles att föreligga behov av särskild förstärkning av arbetskrafterna. Emellertid synes det icke lämpligt att på förhand för någon längre tid fastställa en viss ram för medelsanvisningen till dylika förstärkningar, utan medelsanvisningen torde böra för varje budgetår anpassas efter det aktuella behovet. Lämpligheten av utredningsmannens förslag om anställande av en extra ingenjör med lägre kvalifikationer synes kunna ifrågasättas.

Beträffande den icke rättsbildade biträdespersonalen innebär utredningsmannens förslag inrättande vid var och en av vattendomstolarna av en biträdestjänst i lönegrad A 9 eller A 7 — alternativt i lönegrad A 9 vid två av vattendomstolarna och i lönegrad A 7 vid de båda övriga — samt en biträdestjänst i lönegrad A 4. Härutöver har vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol föreslagit inrättande vid denna vattendomstol av en kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7, en kontorsbiträdestjänst i lönegrad Eo 4 och en skrivbiträdestjänst i lönegrad Ex 2. Vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol har hemställt om anställande vid vattendomstolen av ytterligare ett kontorsbiträde på extra ordinarie stat.

Det måste anses synnerligen angeläget, att vattendomstolarna äga tillgång till biträdespersonal med sådana kvalifikationer, att kansligöromål som ej kräva juridisk utbildning i största möjliga utsträckning avlastas från vattenrättssekreteraren och vattenrättsmanuensen. Med hänsyn till omfattningen av kansligöromålen vid Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar bör vid envar av dessa vattendomstolar inrättas en kontoristtjänst i

lönegrad A 9. Innehavaren av denna befattning bör vara skyldig att på eget ansvar handha medelsförvaltning och räkenskapsföring. Vad beträffar Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, där kansligöromålen äro något mindre omfattande, bör motsvarande befattning anordnas såsom kanslibiträdestjänst i lönegrad A 7. Härutöver bör vid samtliga vattendomstolar — då stadigvarande behov av minst två biträden vid varje vattendomstol föreligger — den nuvarande extra ordinarie kontorsbiträdesbefattningen ombildas till en ordinarie tjänst i lönegrad A 4. Det bör ankomma på vattenöverdomstolen att efter förslag av vederbörande vattenrättsdomare bestämma, i vilken utsträckning biträdespersonal skall, utöver vad nyss anförts beträffande kontorist, under eget ansvar fullgöra på vattenrättssekreteraren ankommande göromål. De nyinrättade befattningarna torde böra ledigförklaras i vanlig ordning. I den mån kontorist- eller kanslibiträdestjänst besättes med det förut vid vederbörande vattendomstol anställda ordinarie kontorsbiträdet, böra i fråga om löneklassplacering för den sålunda befordrade befattningshavaren tillämpas härom eljest gällande bestämmelser.

Till övriga yrkanden i fråga om biträdespersonalen får jag återkomma i det följande.

Jag övergår härefter till frågan, i vilken utsträckning vid de olika vattendomstolarna för närvarande föreligger behov av tillfällig förstärkning av personalen. Arbetsbalansen är som förut nämnts mycket betydande vid Norrbygdens, Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Det torde med hänsyn till den begränsade tillgången på skolad arbetskraft knappast vara möjligt att under det närmaste budgetåret genomföra sådana åtgärder att tillfredsställande förhållanden omedelbart uppnås på alla håll. I viss utsträckning läser det sålunda vara oundvikligt att alltjämt nöja sig med sådana förstärkningar som göra det möjligt att avarbeta de mest trängande arbetsuppgifterna. Sådana mera begränsade åtgärder torde böra vidtagas beträffande Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar liksom vid Söderbygdens vattendomstol, som väl har mindre arbetsbalans än de övriga men dock har behov av förstärkning. I fråga om Norrbygdens vattendomstol är det däremot av flera skäl ofrånkomligt att genomföra en anordning som kan snabbt undanröja de nu hopade svårigheterna och säkerställa arbetets jämna gång framdeles.

Enligt vad som blivit upplyst äro många stora och tyngande mål angående vattenkraftanläggningar och regleringsföretag anhängiga vid Norrbygdens vattendomstol, och en stor mängd lika betydelsefulla mål väntas komma att anhängiggöras inom den närmaste tiden. Arbetet har hittills icke kunnat fördelas efter rationella grunder mellan ordinarie vattenrättsdomaren, biträdande vattenrättsdomaren och vattenrättssekreteraren, vilka — jämte f. d. vattenrättsdomaren Quennerstedt i fråga om Storsjöns reglering — i olika mål fungera såsom ordförande i vattendomstolen, utan de mest trängande uppgifterna ha undan lagts på den av dem som för tillfället haft möjlighet att inom rimlig tid gripa sig an därmed, dock att vattenrättsdomaren sökt förbehålla sig större vattenregleringsmål och åt vattenrättssekreteraren anförtratts huvudsakligen mindre krävande mål. Följden härav har blivit, att de olika ordförandena handlägga mål från samma nederbördsområden. Detta har icke kunnat undgå att skapa svårigheter som ytterligare ökat den växande arbetsbördan, och det är enligt min mening uppenbart att detta tillvägagångssätt icke kan få fortsätta. En lämpligare ordning vinnes, om arbetet kan fördelas efter vattendragen, d. v. s. efter den princip som

ligger till grund för bestämmandet av vattendomstolarnas jurisdiktionsområden.

Av lämnade uppgifter framgår, att arbetets tyngdpunkt åtskilliga år varit förlagd till Indalsälven. Huvuddelen av detta arbete omhänderhaves av den ordinarie vattenrättsdomaren. På allra senaste tid har emellertid ett omfattande utbyggnadsprogram aktualiserats även för Ångermanälven. Av denna arbetsuppgift har den ordinarie vattenrättsdomaren ännu icke blivit i nämnvärd mån upptagen. Det föreligger fördenskull en möjlighet att nu överlåta densamma på en extra vattenrättsdomare. Övergången till en sådan ordning är förenad med vissa tillfälliga svårigheter, men dessa väga mindre tungt i jämförelse med värdet av att i fråga om Ångermanälvens nederbördsområde säkerställa en rationell arbetsordning för erforderlig tid framåt. Åtminstone till en början torde Ångermanälvens nederbördsområde icke komma att ensamt ge full sysselsättning åt en särskild domare, och denne bör därför åläggas att handlägga mål även från annan del av Norrbygdens jurisdiktionsområde. Denna fråga bör bli föremål för närmare överväganden innan arbetsfördelningen slutligen bestämmes.

För att den nu förordade ordningen skall vara till avsedd nytta erfordras även, att den extra vattenrättsdomaren har till sitt förfogande särskilda vattenrättsingenjörer. Arbetsbördan vid Norrbygdens vattendomstol är utan tvekan så stor att den under flera år framåt ger full sysselsättning åt minst fyra ingenjörer. Två extra vattenrättsingenjörer torde alltså böra anställas för ändamålet. Dessutom erfordras att jämväl en extra vattenrättssekreterare ställes till den extra vattenrättsdomarens förfogande. Jag vill framhålla, att kostnaderna för den föreslagna avdelningen äro mycket ringa i jämförelse med de utomordentligt stora ekonomiska värden som vattenbyggnadsföretagen representera. Även jämförelsevis kortvariga dröjsmål med dessas genomförande medföra högst betydande ekonomiska förluster, och det är därför nödvändigt att såvitt möjligt söka förekomma att brist på arbetskraft vid vattendomstolarna vållar försening härutinnan. Ett annat viktigt skäl är, att vattenbyggnadsföretag kunna såsom lämpliga investeringsobjekt behöva snabbt sättas i gång för motverkande eller hävande av arbetslöshet.

Då befattningarna såsom extra vattenrättsdomare och extra vattenrättsingenjörer vid vattendomstolen måste bestå flera år, torde de böra kungöras till ansökan lediga. I detta sammanhang bör uppmärksammas, att om befattningen såsom extra vattenrättsdomare därvid kommer att besättas med annan än den som nu fungerar såsom biträdande vattenrättsdomare, det är synnerligen önskvärt, att den sistnämnde får tillfälle att föra till slut åtminstone flertalet av de mål med vilka han redan tagit befattning.

Den nya avdelningen bör såvitt möjligt träda i funktion senast den 1 juni i år för att den skall kunna utnyttja sommarmånaderna för erforderliga syner.

Med hänsyn till att vattenrättssekreteraren vid Norrbygdens vattendomstol i stor utsträckning måste tagas i anspråk för dömande verksamhet, bör till denna domstols förfogande jämväl ställas en biträdande vattenrättssekreterare. Vidare böra i fråga om denna vattendomstol medel finnas tillgängliga för att säkerställa tillgången på juridiskt biträde vid handläggningen av det vidlyftiga målet om Storsjöns reglering och för avhjälpande av balans beträffande vattenbokens förande. Vilka slags arbetskrafter som skola anlitas härför, kan icke nu lämpligen fastställas. Medel för dessa båda ändamål torde emellertid böra beräknas med belopp motsvarande kostnaden för en extra vattenrättssekreterare.

Även vid Österbygdens och Västerbygdens vattendomstolar är, som jag förut antytt, arbetsbalansen oroväckande. Ätminstone vid Västerbygdens vattendomstol torde biträdande vattenrättsdomare böra anställas för hela nästa budgetår. Dessutom erfordras vid sistnämnda domstol förstärkning med en extra vattenrättssekreterare under hela budgetåret och en extra vattenbyggnadsteknisk vattenrättsingenjör under fyra månader. I fråga om Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar torde tillfällig förstärkning av de juridiska arbetskrafterna böra äga rum i den mån skolad arbetskraft finnes att tillgå. Jag anser mig böra räkna med att för detta ändamål ytterligare en biträdande vattenrättsdomare och en biträdande vattenrättssekreterare anställas under hela året. Härför beräknade medel böra emellertid vid behov och om så finnes lämpligt kunna användas även för ytterligare förstärkning av arbetskrafterna vid de övriga vattendomstolarna.

De för tillfällig förstärkning av personalen avsedda befattningarna böra anordnas såsom arvodestjänster. Då den extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol kommer att fungera som chef för en särskild avdelning med självständigt ansvar för honom anförtrött domsområde, torde arvode till honom lämpligen böra bestämmas på ett häremot svarande sätt, förslagsvis till belopp motsvarande lön åt häradshövding i domsaga, tillhörande lägsta lönegruppen, jämte rörligt tillägg och kristillägg. Biträdande vattenrättsdomare torde böra tillerkännas arvode med belopp motsvarande lön enligt 30 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg. För extra och biträdande vattenrättssekreterare bör arvodet beräknas enligt 26 resp. 21 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg samt — i fråga om Norrbygdens vattendomstol — kallortstillägg. Arvodet för de extra vattenrättsingenjörerna vid Norrbygdens vattendomstol torde böra fastställas till så stort belopp, att det motsvarar lön enligt 30 löneklassen jämte rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg. Vad beträffar den tillfälliga förstärkning av vattenrättsingenjörskrafterna som i övrigt kan bli erforderlig, synes ersättningen såsom hittills böra bestämmas av Kungl. Maj:t från fall till fall.

Även i fråga om biträdespersonal måste tillfälliga åtgärder vidtagas. Så länge Norrbygdens vattendomstol arbetar på två avdelningar, måste vid denna domstol finnas extra biträdespersonal som svarar mot den ökade arbetsprodukt som genom avdelningens inrättande skall kunna presteras. För detta ändamål böra medel beräknas för två biträden i arvodestjänst, båda med arvode motsvarande lön enligt 3 löneklassen jämte rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg.

Vad härefter angår Västerbygdens vattendomstol torde skrivgöromålen under en längre tid bli av sådan omfattning, att de påkalla anställande av ett biträde i arvodestjänst med arvode motsvarande lön enligt 3 löneklassen jämte rörligt tillägg och kristillägg.

I den mån härutöver vid vattendomstolarna förefinnes behov av biträdespersonal, bör detta fyllas genom att till vattendomstolarnas förfogande efter framställning ställas erforderliga medel för extra skrivhjälp. Medel för detta ändamål torde böra beräknas med belopp, motsvarande avlöning till fyra extra skrivbiträden.

I anledning av ett av vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol framlagt förslag om anställande av domstolsstenografer vid vattendomstolarna vill jag erinra om att i nya rättegångsbalken meddelats vissa föreskrifter om upptagande av rättegångsförhandlingar medelst stenografi. Det torde icke föreligga hinder mot att redan nu försöksvis vid handläggning av vidlyftiga

mål låta ett vid vattendomstolen anställt biträde, som äger färdighet i stenografi, biträda sekreteraren vid protokollet.

I samband med den verkställda utredningen om vattendomstolarnas arbetsförhållanden ha vattenrättsdomaren vid Västerbygdens vattendomstol och västra avdelningen av Sveriges advokatsamfund gjort framställning om att frågan om vattendomstolens förflyttning till Göteborg måtte upptagas till övervägande. Jag vill i anledning härav erinra om att riksdagen upprepade gånger, senast år 1939, haft tillfälle att taga ställning till frågan om denna vattendomstols kansliort. Vid nämnda års lagtima riksdag föreslogs av Kungl. Maj:t i propositionen nr 168 angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för Västra Sverige, att vattendomstolens kansli skulle inrymmas i den byggnad som för hovrättens räkning planerades i Göteborg. Detta förslag avvisades emellertid av riksdagen, som uttalade, att även om en dylik förläggning skulle från rättsvårdens synpunkt medföra vissa fördelar, dessa enligt riksdagens uppfattning icke vore av den styrka att de motiverade en förflyttning från nuvarande förläggningsort med dess billigare levnadskostnader och geografiskt sett centrala läge inom domstolsområdet. Sedermera ha — med anledning av att domstolens nuvarande lokaler, vilka förhyras av enskild fastighetsägare, äro bristfälliga — åtgärder vidtagits för anskaffande av tidsenliga lokaler åt domstolen i Vänersborg. På sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 281 till 1944 års riksdag (s. 243) är avsikten, att vattendomstolens kansli skall inrymmas i samma byggnad som planeras för lantmäterikontoret i Vänersborg. Avtal har numera träffats med Vänersborgs stad om förvärfv av ett tomtområde för ändamålet. Detta tomtområde har överlåtits till staten utan vederlag under förutsättning att Västerbygdens vattendomstols kansli kvarbliver i Vänersborg under minst 25 år. Ehuru enligt min uppfattning starka skäl tala för att Västerbygdens vattendomstols kansli bör förflyttas till Göteborg, anser jag mig med hänsyn till det läge, vari frågan sålunda för närvarande befinner sig, icke nu böra upptaga densamma till omprövning.

Enligt gällande ordning disponeras anslagen till vattendomstolarna av dessa domstolar själva. I likhet med vad numera skett i fråga om domsagorna synes medelsdispositionen för vattendomstolarna böra överflyttas till en central myndighet, lämpligen vattenöverdomstolen, som har kansli gemensamt med Svea hovrätt. Någon avsevärd ökning av arbetsbördan för hovrättens kanslipersonal torde icke uppstå härigenom. Även om denna personal skulle behöva förstärkas — vilket jag icke håller för troligt — skulle kostnaden härför med säkerhet uppvägas av de stora fördelar som vinnas genom en på detta sätt centraliserad kontroll över vattendomstolarnas medelsförvaltning. I samband härmed bör tillsättningen av sådan personal vid vattendomstolarna, som icke tillsättes av Kungl. Maj:t, överflyttas från vattenrättsdomaren till vattenöverdomstolen.

De föreslagna ändringarna i vattendomstolarnas organisation påkalla vissa ändringar i stadgan angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna, för vilka ändringar dock ej erfordras riksdagens medverkan.

Beräkningen för budgetåret 1945/46 av de olika anslagsposterna torde med tillämpning av det ovan anförda böra ske på följande sätt.

Under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän bör beräknas lön till 4 vattenrättsdomare (75 300), 8 vattenrättsingenjörer (91 700), 2 kontorister (7 200), 2 kanslibiträden (7 700) och 4 kontorsbiträden (11 700), tillhoppa 193 600 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, från vilken post bestridas dagarvoden till vattenrättsnämndemän, torde med hänsyn till den ökade belastning å posten, som kan väntas uppstå efter den föreslagna personalförstärkningen, böra höjas från nu upptagna 9 000 kronor till förslagsvis 12 000 kronor.

Vad härfter beträffar anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal kommer denna att innefatta kostnaden för 4 vattenrättssekreterare (40 000), 4 vattenrättsamanuenser (23 700), 1 extra vattenrättsdomare (18 700), 2 biträdande vattenrättsdomare (28 800), 3 extra vattenrättssekreterare (37 000), 2 biträdande vattenrättssekreterare (19 700), 2 extra vattenrättsingenjörer (30 000), 1 extra vattenrättsingenjör under fyra månader (5 000), 3 extra biträden (10 700), vikariatsersättningar (2 400) samt extra skrivhjälp (9 600), sammanlagt 225 600 kronor. I fråga om denna anslagspost må erinras, att Kungl. Maj:t vid 1943 års riksdag bemyndigats medgiva, att kostnad för s. k. särskild vattenrättsingenjör finge från och med budgetåret 1943/44 bestridas från anslagsposten, även om posten därigenom skulle överskridas (jfr riksdagens skrivelse nr 290/1943). Detta bemyndigande torde fortfarande böra gälla.

Anslagsposten till rörligt tillägg beräknas förslagsvis till 33 600 kronor.

Det har visat sig nödvändigt att under innevarande budgetår vidtaga åtgärder för att bereda vattendomstolarna tillgång till extra arbetskrafter i större utsträckning än som förutsattes vid fastställande av den gällande avlöningsstaten. Dessa åtgärder kunna betraktas såsom ett provisoriskt genomförande av den för nästa budgetår föreslagna tillfälliga förstärkningen av personalorganisationen. Vattendomstolarnas sammanträden med syn bruka i regel påbörjas på våren, så snart årstiden är tjänlig för syn, varför vattendomstolarna haft behov av att redan nu i viss utsträckning få tillgång till erforderliga extra arbetskrafter. I gällande avlöningsstat har, såsom förut anmärkts, medel till biträdande vattenrättssekreterare beräknats för ett år. För extra skrivhjälp har beräknats ett belopp av 2 400 kronor, motsvarande avlöning till ett extra skrivbiträde (jfr prop. nr 198/1943). Under senare halvåret 1944 var biträdande vattenrättssekreterare anställd vid Norrbygdens vattendomstol sex månader och vid Österbygdens vattendomstol fyra månader. På framställning av vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 15 december 1944, att biträdande vattenrättssekreterare finge förordnas vid nämnda vattendomstol jämväl under hela första halvåret 1945 ävensom att vattendomstolen för bestridande av kostnader för extra skrivhjälp under återstoden av budgetåret finge taga i anspråk hela nyssnämnda belopp om 2 400 kronor. Kungl. Maj:t har vidare genom beslut förut i dag medgivit anställande vid Västerbygdens vattendomstol av biträdande vattenrättsdomare från och med den 1 mars 1945 under återstoden av budgetåret samt av biträdande vattenrättssekreterare från och med den 1 april 1945 under återstoden av budgetåret. Härutöver torde vid Österbygdens vattendomstol föreligga ytterligare behov av biträdande vattenrättssekreterare under två månader av budgetåret. Såsom jag förut nämnt torde det vidare vara angeläget, att den nya avdelningen vid Norrbygdens vattendomstol såvitt möjligt organiseras senast från och med den 1 juni innevarande år. Den extra juridiska personal och ingenjörspersonal, som erfordras för denna avdelning, synes böra anställas från och med sistnämnda dag. Av framställningar från vattenrättsdomarna vid Norrbygdens och Västerbyg-

dens vattendomstolar framgår slutligen, att vid dessa domstolar förefinnes behov av medel för extra skrivhjälp under budgetåret, vid Norrbygdens vattendomstol med 1 450 kronor och vid Västerbygdens vattendomstol med 2 300 kronor. För avlöning av den vid Norrbygdens vattendomstol enligt beslutet den 15 december 1944 anställde biträdande vattenrättssekreteraren anvisades medel från det under andra huvudtiteln uppförda anslaget för extra utgifter. Då detta anslag icke kan tåla den belastning, som föranledes av tillgodoseendet av övriga nu omförmälda behov, torde Kungl. Maj:t — utöver det förutnämnda vid 1943 års riksdag givna bemyndigandet i fråga om särskild vattenrättsingenjör — böra bemyndigas att för förstärkning av personalen vid vattendomstolarna under budgetåret 1944/45 medgiva överskridande av det för sagda budgetår uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal med merkostnaden för en extra vattenrättsdomare i förhållande till vad som utgår till nuvarande biträdande vattenrättsdomaren samt kostnaden för en extra vattenrättssekreterare och två extra vattenrättsingenjörer, allt under en månad vid Norrbygdens vattendomstol (4 000), en biträdande vattenrättsdomare under fyra månader och en biträdande vattenrättssekreterare under tre månader vid Västerbygdens vattendomstol (7 000) ävensom extra skrivhjälp i angiven omfattning (3 750), tillhopa i runt tal 15 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag rörande anslag till Vattendomstolarna: Avlöningar har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *N. Gärde* och *I. Pauli* (I: 317) samt den andra inom andra kammaren av herr *A. Lindqvist* (II: 495), vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga åtgärder för en förflyttning till Göteborg av kansliet för Västerbygdens vattendomstol.

I fråga om de skäl motionärerna anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen I: 317.

Utskottet. Vattendomstolarnas organisation har i stort sett bibehållits oförändrad efter 1932, men deras arbetsbörda har efter hand stigit väsentligt. De tillfälliga förstärkningsåtgärder, som på grund av ökningen i arbetsbördan vidtagits, ha icke visat sig tillfyllest. Utskottet delar departementschefens uppfattning om nödvändigheten av en förstärkning av domstolsorganisationen, som på ett effektivare sätt än hittills vidtagna åtgärder sätter vattendomstolarna i stånd att bemästra det uppkomna läget.

Förslaget att överföra den extra ordinarie vattenrättsingenjören i 30 lönegraden till ordinarie stat i samma lönegrad och att inrätta en ny ordinarie tjänst såsom vattenrättsingenjör tillstyrker utskottet, likaså förslaget om inrättande på ordinarie stat av två kontoristtjänster i 9 lönegraden och två kanslibitradestjänster i 7 lönegraden.

Utskottet har jämväl funnit övertygande skäl anförda för den tillfälliga förstärkning av personalen, som Kungl. Maj:ts förslag härutöver innebär. Denna förstärkning avser huvudsakligen Norrbygdens vattendomstol, vid vilken en särskild avdelning under en extra vattenrättsdomare föreslås in-

rättad, men omfattar även övriga vattendomstolar, främst Västerbygdens vattendomstol.

För åtgärder, vilka kunna betraktas såsom ett provisoriskt genomförande under innevarande budgetår av den för nästa budgetår föreslagna tillfälliga förstärkningen av personalen, torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att i föreslagen utsträckning överskrida anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal.

I motionerna hemställas om åtgärder för en förflyttning till Göteborg av Västerbygdens vattendomstols kansli, som nu är beläget i Vänersborg. I detta ämne har departementschefen erinrat, att riksdagen upprepade gånger, senast år 1939, haft tillfälle taga ställning till frågan om denna vattendomstols kansliort. Vid nämnda års lagtima riksdag föreslogs av Kungl. Maj:t i propositionen nr 168 angående förberedande åtgärder för inrättande av en hovrätt för västra Sverige, att vattendomstolens kansli skulle inrymmas i en byggnad, som för hovrättens räkning planerades i Göteborg. Detta förslag avvisades emellertid av riksdagen, som uttalade, att även om en dylik förläggning skulle från rättsvårdens synpunkt medföra vissa fördelar, dessa enligt riksdagens uppfattning icke vore av den styrka, att de motiverade en förflyttning från nuvarande förläggningsort med dess billigare levnadskostnader och geografiskt sett centrala läge inom domstolsområdet. Med hänsyn till riksdagens nämnda beslut och på de skäl departementschefen i övrigt anført anser sig utskottet icke böra tillstyrka, att frågan om en förflyttning av domstolens kansli nu upptages till omprövning.

Under återopande av vad sålunda anförts och då Kungl. Maj:ts förslag ej heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

- I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag,
a) godkänna följande personalförteckning för vattendomstolarna:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
4 vattenrättsdomare	B 2
8 vattenrättsingenjörer	A 30
2 kontorister	A 9
2 kanslibiträden	A 7
4 kontorsbiträden	A 4

- b) fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas under budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 193 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 12 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal. .	» 225 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 33 600
<hr/>	
Summa kronor 464 800,	

c) till *Vattendomstolarna*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 464 800 kronor,

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att för tillfällig förstärkning av personalen vid vattendomstolarna under budgetåret 1944/45 jämväl såvitt angår annan personal än s. k. särskild vattenrättsingenjör överskrida det för sagda budgetår uppförda anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal med 15 000 kronor.

II. att motionerna I: 317 och II: 495 ej må av riksdagen bifallas.

2:o) **Vattendomstolarna: Omkostnader.** För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 56 200 kronor.

För nästa budgetår beräknas den förordade förstärkningen av vattendomstolarnas personal komma att medföra ökad belastning jämväl å omkostnadsanslaget. Sålunda föreslås en ökning av medelsanvisningen för reseersättningar med 10 000 kronor och för övriga expenser med 7 700 kronor. Anslagsbehovet skulle sålunda för nästa budgetår utgöra 73 900 kronor.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vattendomstolarna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 73 900 kronor.

Stockholm den 10 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Pauli, Gränebo, Bäcklund, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Karlsson, Berling* och *Näsström*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Ward, Danielsson, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Bergström, Mårtensson, Viklund, Johansson* i Mysinge och *Birke*.

Reservation

vid punkten 1:o) (Vattendomstolarna: Avlöningar) av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Pauli*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 317 och II: 495 och att utskottet alltså bort hemställa:

I. att riksdagen — — — 15 000 kronor,

II. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 317 och II: 495, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om erforderliga åtgärder för en förflyttning till Göteborg av kansliet för Västerbygdens vattendomstol.
